(*неофицијален превод*)

ЕВРОПСКА КОМИСИЈА

Јуни 2019 година

Водич за подготовка на

Програмата на економски реформи 2020 – 2022

за земјите од Западен Балкан и Турција

(*неофицијален превод*)

I. Вовед

а) Програмата на економски реформи 2020-2022 година треба да биде доставена до Европската комисија најдоцна до 31 јануари 2020 година. Програмата треба внимателно да ги следи насоките од овој водич, кој ги зема предвид научените лекции од претходната година.

б) Постоењето на силна врска меѓу макроекономското и фискалното сценарио и агендата на структурни реформи е од суштинско значење за сеопфатноста, кохерентноста, ефективноста и кредибилитетот на програмата. Сите реформски мерки вклучени во ПЕР мора да содржат податоци за нивните проценети трошоци и начин на финансирање и да бидат целосно одразени во фискалната рамка. Деталите за трошоците и финансирањето на секоја реформска мерка треба да бидат презентирани во табелите 10а и 10б од Анексот. Достапна е техничка помош за поддршка на земјите-партнери при пресметка на трошоците. Деталниот водич може исто така да се најде овде:

https://www.cef-see.org/files/Costing_Guidance.pdf

в) Подготовката на ПЕР треба да биде централно координирана и одобрена на највисоко ниво. Треба да биде назначен официјален координатор во рамки на владата, кој го води процесот и обезбедува широк консензус. Покрај тоа, треба да бидат назначени ПЕР координатори во секое релевантно министерство. Заедно тие ја формираат работната група за ПЕР која ќе обезбеди широка сопственост на процесот.

г) За да се обезбеди сопственост и најширока можна политичка поддршка, особено е важно да се вклучат и да се консултираат сите заинтересирани страни, како што се бизнис заедницата, социјалните партнери и граѓанското општество, како и националниот парламент и регионалните и локалните власти. Идеално, тие треба да бидат вклучени во текот на целиот процес и да бидат консултирани за i) анализата на пречките за конкурентност и инклузивен раст идентификувани од страна на владата, ii) известување за реализацијата на заедничките заклучоци и претходните реформски програми и iii) идентификација и формулирање на клучните реформи. Меѓутоа, доколку тоа не е возможно, првиот комплетен нацрт ПЕР треба да биде предмет на јавна расправа, при што нацртот треба да биде јавно објавен најмалку две недели. Придонесот од заинтересираните страни треба да се сподели со Европската комисија во како анекс на ПЕР. Консултациите со јавноста треба да започнат најдоцна на 22 ноември 2019 година, со цел да се обезбеди доволно време за да се вклучат коментарите на заинтересираните страни во нацртот. Исто така, треба да се направат соодветни консултации со организациите на социјалните партнери во согласност со националните механизми за трипартитни консултации.

II. Макро-фискална рамка

а) Во однос на претпоставките за надворешното окружување, предлагаме да се користат што е можно повеќе есенските проекции на Комисијата, кои ќе бидат објавени во почетокот на ноември. Потребните информации се достапни и во документот со проекции[1]. Последните предвидувања на Комисијата може да се најдат на веб-страницата на DG ECFIN:

http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/index_en.htm

б) Земјите се поканети да доставаат квантитативни информации со подготовка на стандардизиран сет табели од 1 до 8 во Анексот, како и табеларен преглед во формат читлив од страна на стандардните канцелариски програми.

в) За да се подобри споредливоста на различните документи, да се олесни анализата на макроекономската рамка и да им се помогне на земјите кандидати и потенцијални кандидати да се запознаат со барањата на податоци на програмите за стабилност и конвергенција, потребно е ПЕР да ги содржи, што е можно поцелосни, стандардизираните табели во Анексот. Табелите треба да презентираат збирни податоци на ниво на целата земја, вклучувајќи ги и финансиите на локалните власти. Доколку се оцени дека е корисно, во програмата може да се додадат и дополнителни нестандардизирани табели.

Во секој случај, треба јасно да се утврди статусот на квантитативните податоци. Колку што е можно, методологиите што се користат треба да бидат во согласност со стандардите утврдени на ниво на ЕУ, особено во контекст на Европскиот систем на сметки (ЕСА). Треба да се напомене доколку податоците се засноваат на методологии што отстапуваат од овие стандарди.

III. Структурни реформи

а) ПЕР 2020-2022 треба да ги опфати следните осум области:

1. Реформи на пазарот на енергија и транспорт;

2. Земјоделски сектор, индустрија и услуги;

3. Деловно окружување и намалување на неформалната економија;

4. Истражување, развој и иновации и дигитална економија;

5. Реформи поврзани со трговијата;

6. Образование и вештини;

7. Вработување и пазар на труд;

8. Социјална заштита и инклузија.

---

[1] Техничките претпоставки на Комисијата за каматните стапки, девизните курсеви и цените на нафтата обично може да се најдат во поглавјето 1 од текстот за проекции, во посебна рубрика за техничките елементи зад прогнозата. Проценените за глобалниот раст на БДП и светската трговија се претставени во статистичкиот анекс на публикацијата, во табелите 55-60. Проекциите за цените на производите може да се најдат во табелата 62 од анексот на податоците.

б) ПЕР е континуирана програма. Така, доколку приоритетите останат исти активностите вклучени во ПЕР 2020-2022 треба да бидат исти со оние вклучени во ПЕР 2019-2021, а се однесуваат на 2020 и 2021 година, истовремено земајќи ја во предвид оценката на Европската Комисија за мерките во процесот на оценување на ПЕР во април 2019 година.

в) Приоритетните структурни реформи треба да бидат конзистентни со клучните документи развиени во билатералните односи со Европската Комисија, како и со националните и регионалните стратегии и цели, имајќи предвид дека обезбедувањето на конкурентност и инклузивен раст е главната цел на структурните реформи вклучени во ПЕР.

г) Европската Комисија ќе обезбеди помош за Западен Балкан и Турција во подготовката на Програмите за економски реформи 2020-2022, вклучително и поддршка од Центарот за извонредност во финансии (CEF) и можни TAIEX експертски мисии.

IV. Формат

а) ПЕР треба да биде напишана со големина на фонт 12 и не треба да надминува 85 страни, од кои 40 страни треба да биде макроекономската и фискалната рамка. Делот за структурни реформи не треба да содржи повеќе од 20 реформи и не треба да надминува 40 страни. Во посебен анекс треба да се презентираат информации за резултатите и процесот на консултација со надворешните заинтересирани страни, заедно со нивниот придонес доставен во пишана форма и листа на институции кои се директно консултирани. Дополнителни информации и анализи се додаваат како дополнителни анекси кон главниот документ.

V. Контакт лица во Европската Комисија

а) Во случај на прашања или коментари поврзани со макроекономската и фискалната рамка, контактирајте го г-дин Уве Штам во ДГ ЕКФИН на Uwe.Stamm@ec.europa.eu. За прашања или коментари поврзани со делот за структурните реформи од 1 до 5, контактирајте ја г-ѓа Барбара Банки во ДГ НЕАР на Barbara.BANKI@ec.europa.eu. За прашања или коментари поврзани со делот за структурните реформи од 6 до 8, контактирајте го г-дин Луис Пратс во ДГ ЕМПЛ на Lluis.Prats@ec.europa.eu.

(*неофицијален превод*)

ЕВРОПСКА КОМИСИЈА

ПРОГРАМА НА ЕКОНОМСКИ РЕФОРМИ (ПЕР) 2020-2022

УПАТСТВО

Очекуваната структура и содржината на ПЕР е подетално опишана подолу. Упатството е наменето да ги води земјите-партнери во изготвувањето на ПЕР со цел да гарантира дека обезбедените информации се соодветни и споредливи во сите земји.

1. ОПШТА РАМКА И ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА (најмногу 1 страна)

Во овој дел накратко се објаснува статусот на ПЕР во контекст на националните процедури, на пример дали е усвоен од парламентот и дали е предмет на широк национален процес на консултации со сите заинтересирани страни. Понатаму, накратко се опишуваат клучните економски предизвици на земјата, сегашната рамка на политики на среден рок и се наведуваат главните цели вклучени во таа рамка. Земјите се охрабруваат да се повикаат на оценката на Комисијата на соодветниот годишен извештај во рамки на пакетот за проширување.

2. РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРЕПОРАКИТЕ ОД ЗАЕДНИЧКИТЕ ЗАКЛУЧОЦИ (најмногу 2 страни)

Овој дел од програмата треба да содржи концизен преглед на мерките што се преземени или е планирано да се преземат во текот на времетраењето на програмата за спроведување на **заедничките заклучоци** усвоени на Економско-финансискиот дијалог во мај 2019 година. Деловите кое се однесуваат на среднорочната макроекономска и фискална рамка и структурните реформи треба да бидат во согласност со овие мерки и треба да се повикуваат на нив и нивното очекувано влијание, онаму каде што е применливо.

3. МАКРОЕКОНОМСКА РАМКА (најмногу 15 страни)

Економската рамка треба да започне со краток преглед на очекувањата за развојот на светската економија и краток опис на основните технички претпоставки на програмата[2].

3.1. Неодамнешни економски случувања

Овој дел претставува многу краток преглед на случувањата во текот на 2019 година, фокусирајќи се на клучните економски агрегати: производството, потрошувачката, инвестициите, вработувањето, продуктивноста, платите, надворешниот сектор, инфлацијата, монетарните и кредитни варијабли, како и девизниот курс[3]. Подетална анализа на конкретни макроекономски прашања треба да биде презентирана во следниот дел.

Понатаму, во текстот треба да се направи споредба на економските трендови што се случиле од последното поднесување на ПЕР со оние предвидени во претходниот документ. Споредбата треба да ги нагласи причините за какво било значително отстапување од очекуваните трендови.

3.2. Среднорочно макроекономско сценарио

Во програмата се очекува да се прикаже реалистично и конзистентно среднорочно макроекономско сценарио. Доколку постојат значајни разлики помеѓу есенските предвидувања за 2019 година на националните и на службите на Комисијата, истите

---

[2]Клучните податоци за овој дел треба да бидат претставени во Табела 8 во Анексот. Во случај на големи ревизии во споредба со претходната програма или значителни отстапувања помеѓу претпоставките на програмата и оние на Европската Комисија, потребно е во Табела 8 да се користат коментари за појаснување.

[3]Дискусијата во овој дел треба да се базира на податоците дадени во табелите 1 и 2 во Анексот, како и во која било друга табела која може да биде додадена.

треба детално да бидат објаснети. Во ваков случај, би било корисно да се дадат некои индикации за ефектот на надворешните претпоставки на Европската Комисија врз главните варијабли во програмата (раст, инфлација, буџетско салдо и состојба на тековната сметка). Треба да се посвети внимание на елементите на економската политика и поддршката на предвидените макроекономски движења.

Макроекономската рамка треба да ги образложи изгледите за секоја од следните основни макроекономски области одделно и да ги објасни евентуалните значајни ревидирања на проектираните трендови во однос на претходната програма.

Реален сектор

Програмата треба да обезбеди доволно информации за изгледите на реалниот сектор за да овозможи анализа на цикличната позиција на економијата. Претпоставките за реалниот раст на БДП треба да бидат поткрепени со наведување на очекуваните извори на раст, како во однос на промените на факторите на производство, така и во однос на вкупната побарувачка, како и структурните реформи кои се очекува да имаат големо влијание врз растот. Во овој дел треба да се наведат пет мерки на структурни реформи од списокот со 15-20 мерки вклучени во дел 5, за кои се очекува дека ќе имаат најголемо влијание врз растот на среден рок.

Монетарна политика, политика на девизен курс и инфлација

Програмата накратко ќе ја презентира актуелната состојба и планираната монетарна политика и односот кон ценовната стабилност, режимот на девизниот курс и, поопшто, елементите на политиките. Во овој дел треба да се даде опис на тековните аранжмани на девизниот курс и сите предложени промени во однос на среднорочната одржливост на тековните аранжмани. Покрај тоа, треба да се претстави и очекуваната инфлација и да се објаснат инструментите на политиките кои ќе се користат за да се постигне таргетот на инфлација.

Треба да се истакнат и објаснат значајни промени во целите на политиките или инструментите во однос на претходниот документ, како за монетарната, така и за девизната политика и за инфлацијата[4].

Надворешен сектор и негова одржливост на среден рок

Во овој дел се претставува минатото и очекуваното идно движење на тековната сметка, вклучувајќи ги и нејзините главни елементи (стоки, услуги, доход, тековни трансфери). Исто така, ќе се процени до кој степен движењето на тековната сметка е циклично или структурно. Со цел да се проценат слабостите на билансот на плаќања, програмата треба да обезбеди анализа на движењата на капиталот и неговиот состав (приливи на СДИ, портфолио инвестиции, банкарско кредитирање итн.), со јасно идентификување на очекуваните текови кои создаваат долгови во периодот на опфат на програмата.

Во програмата треба да се презентира и движењето на нето меѓународната инвестициска позиција на земјата (МИП) и/или бруто надворешен долг. За подобро

[4]Табела 1а и 1б во Анексот.

да се процени ранливоста, се препорачува посебно да се образложат обврските кои бараат враќање на главница или камата, наспроти обврските кои не генерираат долг. Во овој поглед, главните ризици кои би можеле да влијаат на одржливоста на надворешниот долг ќе бидат идентификувани со проценка на ранливоста која произлегува од потенцијалните каматни стапки и шокови на девизниот курс и рочниот состав на долгот. Проектираните движења на надворешните резерви во однос на увозот и краткорочниот долг исто така треба да бидат опфатени.

Тука треба да биде опфатена и анализа на извозните перформанси на земјата, вклучувајќи ја и географската и секторската структура. Состојбата со ценовната и трошковната конкурентност на земјата треба да бидат оценети со употреба на конвенционални показатели, како што се Реалниот ефективен девизен курс[5], Номиналниот трошок за единица труд итн. Покрај тоа, треба да се оценат промените во извозниот пазарен удел на стоки и услуги со цел да се процени ценовната и неценовната конкурентност. Овој дел треба да заврши со кратка севкупна проценка на среднорочната одржливост на надворешната позиција на земјата.

Покрај тоа, со цел да се надополни макро-анализата, овој дел треба да обезбеди квалитативна проценка на националните пазари за стоки и услуги во однос на нивната отвореност кон меѓународна конкуренција и нивното ниво на интеграција со економијата на ЕУ. Ќе се заснова на последните случувања во: (i) трговската отвореност, (ii) перформансите на СДИ и (iii) пречките за трговија со стоки и услуги и за прекугранични инвестиции.

Во случај да се идентификуваат потенцијални проблеми, се очекува да бидат прикажани и предлози за политики. Треба да се забележат и објаснат значителните промени во целите на политиките или инструментите во однос на претходниот документ[6].

Финансиски сектор

Властите треба да обезбедат квантитативни и квалитативни информации за развојот на финансискиот сектор, вклучувајќи ја и неговата посредничка улога меѓу инвеститорите и штедачите. Треба да се опфати дел за проектираните движења на домашните кредити, особено во однос на движењето на кредитите на приватниот сектор и долгот на приватниот сектор. Проектираните трендови во составот и валутната деноминација на домашните кредитни текови ќе се дискутираат врз основа на податоците за девизните обврски на различни сектори на економијата кон банкарскиот систем, небанкарските финансиски институции и надворешните кредитори. Треба да се процени стабилноста на домашниот финансиски и банкарски систем и да се истакнат сите слабости, кои би можеле да ја загрозат неговата стабилност. Треба да се проценат ризиците поврзани со можните повратни влијанија помеѓу реалната економија и финансискиот сектор.

---

[5]Ве молиме дадете кратко објаснување како се пресметува РЕДК, вклучувајќи информации за пондерирањето на валутната кошница и користениот дефлатор.
[6]Табели 1а, 1г, 1ѓ, 1е и 8 во Анексот.

Програмата исто така ќе обезбеди информации за секоја планирана реформа на финансискиот сектор; особено треба да се истакнат прудентните, надзорните и регулаторните промени предвидени во текот на програмскиот период, во насока на поттикнување на финансиската стабилност, заедно со мерките за справување со нефункционалните заеми.

3.3. Алтернативни сценарија и ризици

Во овој дел треба да се прикажат главните нагорни и надолни надворешни и домашни ризици поврзани со макроекономското сценарио. Треба да се земат предвид потенцијалните негативни ризици за домашната побарувачка, како што се одложување во спроведувањето на клучни структурни реформи, недоволна имплементација на јавните инвестиции, политички неизвесности кои ја ограничуваат довербата или неповолни движења во расположливиот доход на домаќинствата. Во случај да се идентификуваат ризици за основното сценарио, силно се охрабрува прикажување на алтернативно макроекономско сценарио со јасно наведување на сите разлики во претпоставките и трендовите помеѓу сценаријата.

4. ФИСКАЛНА РАМКА (најмногу 25 страни)

4.1. Фискална стратегија и среднорочни цели

Овој дел служи како вовед и треба да ја објасни целокупната стратегија на фискалната политика. Посебно внимание треба да се посвети на прикажување на целите на фискалната политика во поширок контекст на целокупната рамка на економската политика. Програмата, исто така, треба да вклучува проценка на структурата и ефикасноста на системите за приходи, како и на составот и ефективноста на расходите, со нагласување на промените кои треба да се воведат со фискалната стратегија. Треба да се наведат и референци во однос на оценката на Комисијата за претходниот ПЕР и за Заедничките заклучоци од Економско-финансискиот дијалог меѓу ЕУ и Западен Балкан и Турција од мај 2019 година.

4.2. Извршување на буџетот во 2019 година

Во овој дел треба да се опише имплементацијата на буџетот за 2019 година. Развојот на главните категории на расходи и приходи треба да биде накратко опишан и спореден со буџетот за 2019[7] година и причините за отстапувањата треба да бидат целосно проценети.

4.3 Буџетски планови за годината на поднесување на ПЕР

Во овој дел, програмата ќе ги опише буџетските планови за годината на поднесување на ПЕР. Развојот на главните категории на расходи и приходи треба кратко да се опише и да се спореди со буџетскиот план и исход од претходната година. Причините за отстапувања од претходната година треба да се објаснат и проценат.

4.4. Среднорочни буџетски очекувања

[7]Доколку има, треба да се направи споредба и со ребалансот на буџетот за 2019 година.

Во овој дел треба да опишат буџетските и другите економски мерки што се преземаат или се предлагаат за да се постигнат фискалните цели на програмата во целиот програмски период. Треба да го содржи фискалниот план за 2021-2022 година и опис и квантификација на основните политики и мерки. Програмата треба да ја илустрира остварливоста на фискалните цели на владата преку проекција на главните фискални агрегати. Треба да се процени до кој степен очекуваниот буџетски биланс може да зависи од остварувањето на структурните реформи.

За да се овозможи сеопфатно разбирање на патеката на буџетска рамнотежа и на буџетската стратегија воопшто, програмата треба да ги опише трошоците и приходите и нивните компоненти. Ова се очекува да биде поткрепено со квантитативни и квалитативни информации за најзначајните политики и мерки на страната на приходи и на страната на расходи кои ќе ја поддржат наведената фискална стратегија или може да влијаат на постигнувањето на фискалните цели, како што се оние во областа на оданочување (вклучувајќи проценки за даночни расходи), плати во јавниот сектор и вработување, системот на социјална помош, реформи на системите на субвенции итн. Еднократните и други привремени мерки треба јасно да се разликуваат од постојаните мерки.

Со вкрстено упатување на листата со петте мерки на структурни реформи за кои се очекува дека ќе имаат најголемо влијание врз растот, кои се наведени во делот 3.2 „реален сектор“, треба да се направи проценка за очекуваното буџетско влијание на овие пет мерки.

Програмата исто така треба да обезбеди информации за плановите за финансирање на тековните и идните буџетски дефицити и за изворите и очекуваните трошоци на таквото финансирање (вклучувајќи, каде што е можно, и ресурси на ЕУ), како и какви било планови за пристап до должничките пазари[8].

4.5. Структурен дефицит (циклична компонента на дефицитот, еднократни и привремени мерки, фискален став)

Земјите треба да ги презентираат своите ставови за цикличната позиција на економијата и нејзиното влијание врз буџетската позиција. Во текстот треба да се разгледаат факторите што влијаат на потенцијалниот раст и цикличните движења, како и параметрите, податоците и методологијата што се користат за проекциите. Еднократните и привремените мерки треба јасно да се идентификуваат и да се претставаат процените за нивното влијание врз буџетот (вклучувајќи и како процент од БДП) за претходната година и за целиот програмски период.

4.6. Управување со јавен долг, состојба и проекции на движењето на јавниот долг

[8]Податоците треба да се обезбедат врз основа на табелите 2, 3, 6 и 7 во Анексот и да се споредат со оние на фискалното известување. Само доколку ова е невозможно поради ограничената достапност и/или прелиминарната природа на фискалните податоци на ЕСА 2010, GFS податоците треба да се користат како алтернатива. Точните причини за тоа треба јасно да се наведат заедно со детален календар кој ги наведува активностите потребни за да се коригираат овие исклучителни методолошки слабости.

Програмата треба да ги опише институционалните политики/регулативи со кои се регулира управувањето со јавниот и јавно-гарантиран домашен и надворешен долг, а треба да бидат наведени и сите предложени нивни измени. Во оние случаи каде што се воведени лимити за задолжување, програмата треба да ги објасни клучните елементи на лимитите.

Овој дел треба да обезбеди и опис на клучните карактеристики на постојниот долг и проекција на неговото движење и неговите детерминанти на сите владини нивоа. Експлицитно треба да бидат наведени клучните претпоставки, како што се оние кои се однесуваат на каматни стапки и движењето на девизниот курс. За да се овозможи сеопфатно разбирање на движењето на долгот, треба да се обезбедат информации, колку што е можно, за компонентите на усогласување на состојбата и текот на јавниот долг, планираните приходи од приватизација и други финансиски операции. Онаму каде што е соодветно, се охрабрува презентирање на сензитивна анализа.

Потенцијални обврски

Овој дел ќе обезбеди проценка на потенцијалните обврски на централната и локалните власти, како што се: државни гаранции за задолжување, правните обврски, финансиски обврски кои произлегуваат од јавно-приватни партнерства и концесии, обврските на финансиските институции во државна сопственост, обврските на квази-владините организации, спасување на банките (bail-outs) и акумулирање и порамнување на долгови и обврски на Владата и државните претпријатија. Во овој контекст би било корисно да се опишат предвидените „позиции за враќање", односно компензаторните мерки што треба да се преземат ако е потребно, како и резерви за непредвидени ситуации.

4.7. Сензитивна анализа и споредба со претходната програма

- Сензитивност на буџетските проекции на алтернативните сценарија и ризици

Овој дел ќе обезбеди проценка на главните нагорни и надолни ризици на фискалното сценарио во текот на програмскиот период.

Тоа ќе биде проследено со сензитивна анализа на влијанието врз фискалната позиција на промените во главните економски претпоставки (особено растот на БДП, каматните стапки и девизните курсеви) и/или на алтернативното макроекономско сценарио претставено во делот 2.

- Споредба со претходната програма

Буџетските остварувања и актуелните планови за политики треба да бидат накратко споредени со целите презентирани во претходната програма, со проценка на причините за каква било значајна разлика во исходите и идните цели.

4.8. Фискално управување и буџетски рамки

Програмата треба да ги опише предвидените промени во фискалното управување на земјата, односно аранжманите, правилата и институциите кои се основа на спроведувањето на фискалната политика, како што се: (1) нумерички фискални

правила; (2) независни фискални институции за следење на фискалните перформанси и/ или советување на владата за прашања поврзани со фискалната политика; (3) среднорочни буџетски рамки; (4) користење на реални, непристрасни предвидувања за планирање на буџетот и нивна редовна евалуација; (5) достапноста и квалитетот на фискалните податоци и усогласувањето со стандардите на ЕСА. Програмата треба да ги прикаже и усогласеноста со фискалните правила на земјата во текот на програмскиот период.

4.9. Одржливост на јавните финансии

Во овој дел треба да се опише стратегијата во однос на одржливоста на јавните финансии. Програмата треба да презентира анализа на долгорочната одржливост на јавните финансии, особено во контекст на предвидените трендови на расходите за пензии и здравствена заштита[9].

Основните политики треба да бидат соодветно опишани и проекциите треба да се засноваат на „тековното сценарио на политики". Во случај на планирани, но се уште не спроведени реформи, треба да се обезбеди алтернативна табела за „сценарио за реформи" и да се истакнат реформите, како на пример во областа на пензискиот систем и здравствената заштита.

5. СТРУКТУРНИ РЕФОРМИ ВО 2020-2022 (најмногу 40 страни)

Во овој дел треба најпрво да се презентира концизен преглед на главните структурни пречки за конкурентност и инклузивен раст на национално ниво. Следејќи го овој преглед, анализата на структурните пречки за земјата како целина ќе се разграничи по области (наведени подолу) за да се објасни подетално моменталната состојба на економијата. Врз основа на оваа анализа, треба да се идентификуваат 15-20 реформски мерки низ областите, кои ќе се спроведуваат во периодот 2020-2022 година за справување со најважните пречки. Очекуваниот исход или влијание на реформите треба детално да се разработи. Важно е да се вклучат конкретни активности со детална временска рамка за секоја реформска мерка.

Дополнителни појаснувања во врска со дефиницијата за структурна реформа и мерка има во Упатството од 2018 година, кое може да се најде на следниот линк:

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/policy-highlights/economic-governance_en

5.1. Идентификација на клучните предизвици за конкурентност и инклузивен раст (најмногу 3 страни)

Овој дел треба да даде концизен преглед на главните структурни пречки за конкурентност и инклузивен раст на национално ниво. Прегледот (кој се однесува целата земја) треба да биде ограничен на анализа на клучните пречки и предизвици во секторите и **не треба** да известува за спроведените реформи или планови за реформи. *Алатката на OECD за дијагностицирање за ПЕР* (линк: https://www.oecd.org/south-east-europe/programme/ERP_Diagnostic_Tool.pdf)

[9] Табела 7 во Анексот.

обезбедува практични упатства за изработката на овој дел и се препорачува таа целосно да се искористи.

5.2. Резиме на реформските мерки (најмногу 1 страна)

За да се даде преглед, овој дел треба да содржи табела со утврдените 15 до 20 реформски мерки. ***Доколку реформата е поврзана со заедничките заклучоци од претходните години, ова треба да се идентификува и да се истакне во табелата.***

Мерките треба да се префрлат од минатогодишниот ПЕР, доколку сè уште претставуваат главен приоритет на владата и одговараат на клучните предизвици. Мерките треба да се укинат само доколку: i) се целосно спроведени, ii) не се справуваат ефикасно со клучните предизвици или iii) повеќе не претставуваат приоритет за владата. При отстранување на мерка, потребно е да се образложат причините во табелата 11 од Анексот. Доцнење во спроведувањето на мерката не претставува валидна причина за отстранување.

Мерките треба да се изберат врз основа на идентификуваните клучни пречки за конкурентност и инклузивен раст во делот 5.3 кој следи. Заедничките заклучоци од мај 2019 година исто така треба да се земат во вид при приоритизацијата на структурните реформски мерки во ПЕР 2020-2022, бидејќи ги отсликуваат главните потреби за структурни реформи за секоја економија, како што е заеднички договорено. Транспарентна методологија за приоритизација, базирана на критериуми е содржана *во алатката за приоритизација на ОЕЦД* (линк: https://www.oecd.org/south-east-europe/programme/ERP_Prioritisation_Tool.pdf).

5.3. Анализа по области и мерки за структурни реформи (најмногу 35 страни)

Секоја област треба да биде структурирана на следниов начин (ве молиме вклучете ги поднасловите во ПЕР):

а. Анализа на главните предизвици

Овој дел опфаќа јасна идентификација на клучните предизвици и нивните ефекти врз конкурентноста, растот и социјалните резултати од вработување и родово влијание. Исто така, треба да се разгледаат пречките за регионалната економска интеграција, вклучувајќи го и спроведувањето на Повеќегодишниот акциски план за Регионална економска област (REA MAP). Сеопфатен сет на индикатори за опис на актуелната состојба за секоја област од ПЕР, како и примери на структурни пречки и нивно влијание врз конкурентноста и растот може да се најдат во *дијагностичката алатка на OECD*, која може да се користи како референтен документ за подготовка на овој дел.

б. Реформски мерки

Овој дел треба да вклучува најмногу 20 реформски мерки кои се **јасно набројани**. Избраните 15-20 реформски мерки не мора да бидат задолжително од сите осум области. Меѓутоа, дури и кога во некоја од осумте области нема приоритетна реформска мерка, задолжително треба да има анализа на главните пречки. Секоја реформска мерка треба да ги содржи ***само*** следните информации:

1. Опис на мерката

Краток опис на мерката и информации за нејзината врска со националните стратешки документи или секторски стратегии и пошироки реформски напори. Ако мерката се префрла од претходната година, наведете дали активностите планирани во претходните години се спроведени, и доколку не се, образложете ги одложувањата.

а. Планирани активности во 2020 година

Опишете ги планираните активности во 2020 година и ***назначете кој владин орган/министерство или друг чинител е одговорен за спроведување на секоја активност***.

б. Планирани активности во 2021 година

Опишете ги планираните активности во 2021 година и ***назначете кој владин орган/министерство или друг чинител е одговорен за спроведување на секоја активност***.

в. Планирани активности во 2022 година

Опишете ги планираните активности во 2022 година и ***назначете кој владин орган/министерство или друг чинител е одговорен за спроведување на секоја активност***.

2. Индикатори на резултат

Во едноставна табела, вклучете 2-3 индикатори за резултати, кои се однесуваат на целата земја, за следење и проценка на резултатите на секоја реформска мерка за специфични сегменти или сектори во економијата. Овие индикатори треба да бидат специфични за секоја реформска мерка. Дополнителни информации за изборот на индикатори може да се земат од *алатката за мониторинг на OECD* (линк: https://www.oecd.org/south-east-europe/programme/ERP_Monitoring_Tool.pdf)

Пример:

Индикатор	**Почетна вредност (година)**	**Посредна вредност (година)**	**Цел (година)**

3. Очекувано влијание врз конкурентноста (не се пополнува за областа „социјална заштита и инклузија“)

Проценете го очекуваното *квантитативно* влијание врз конкурентноста и/или инклузивниот раст. ПЕР треба да идентификува 1-3 индикатори за исходот на ниво на целата земја, кои можат да се применат на секоја реформска мерка за да се процени, а потоа и извести за влијанието. Дополнителни информации за избор на индикатори може да се земат од алатката за мониторинг на OECD. Таквите

индикатори треба да дадат одговор на следните прашања: Како секторите или бизнисите опфатени со реформската мерка придонесуваат за БДП, растот на БДП, извозот и растот на извозот сега и до кој степен се очекува ова да се промени по спроведувањето на реформата? Кога се разгледува потенцијалниот ефект, треба да се користи подолг временски хоризонт; некои реформи (на пример, образованието) целосно ќе го одразат нивното влијание за 10 или 20 години од сега.

4. Проценети трошоци за активностите и извор на финансирање

Проценете ги годишните дополнителни трошоци за спроведување на сите активности на мерката. Наведете го изворот на финансирање кој се користи за покривање на целосните трошоци. Сепак, не го споменувајте конкретниот донатор или заемодавач по име. Дополнителни насоки за трошоците и финансирањето на структурните реформи може да се најдат во *Упатството за трошоците на CEF* (линк: https://www.cef-see.org/files/Costing_Guidance.pdf).

5. Очекувано влијание врз социјалните резултати, како вработување, намалување на сиромаштија, еднаквост и родово влијание

Проценете го очекуваното квалитативно и/или квантитативно влијание на мерката врз социјалните резултати, како што се вработеноста, намалување на сиромаштијата, еднаквоста и родовото влијание на краток, среден и/или долг рок. Доколку мерката има неутрално родово влијание, ве молиме да го објасните тоа.

6. Очекувано влијание врз животната средина

Проценете го очекуваното влијание на мерката врз опкружувањето (квантитативно) на краток, среден и/или долг рок. Доколку мерката има неутрално влијание врз опкружувањето, ве молиме да го објасните тоа.

7. Потенцијални ризици

Пополнете и вклучете ја табелата подолу за секоја мерка.

Ризик	Веројатност на случување (ниска или висока)	Планирани активности за надминување

5.3.1 Реформи на пазарот на енергија и транспорт

Во овој дел треба да бидат опфатени јавните политики кои директно влијаат на конкурентноста на пазарите на транспорт и енергија (на пример, либерализација на енергетските пазари, зајакнување на регулативата и надзор итн.).

5.3.2 Земјоделски сектор, индустрија и услуги

Јавните политики што директно влијаат на конкурентноста на еден сектор треба да бидат опфатени со овој дел. Ова ги вклучува специфичните секторски и

меѓусекторски стратегии за развој во било кој од овие три сектори на економијата (земјоделство, индустрија/производство и услуги).

5.3.3 Деловно опкружување и намалување на неформалната економија

Во овој дел треба да бидат опфатени јавните политики кои директно влијаат врз деловното опкружување (на пр. регулаторни и административни реформи, вклучувајќи и јавни набавки, намалување на трошоците за водење бизнис, вклучувајќи парафискални давачки, подобрување на сопственички права, спроведување на договори, пристап до финансии, поддршка на МСП итн.), субвенции и политики за државна помош, приватизација, реструктуирање на јавни претпријатија и корупција. Тука спаѓаат и јавните политики за намалување на неформалната економија.

5.3.4 Истражување, развој и иновации и дигитална економија

Во овој дел треба да бидат опфатени јавните политики кои директно влијаат на капацитетот на економијата/претпријатијата да ја апсорбираат технологијата и да иновираат (на пр. јавни инвестиции и стимулации за приватни инвестиции во истражување и развој, СМАРТ специјализација и меѓусебни врски помеѓу истражувачките институции и бизнисите, поддршка за специфични иновации за МСП итн.). Мерките што се однесуваат на дигитализацијата на економијата исто така спаѓаат овој дел.

5.3.5 Реформи поврзани со трговијата

Во овој дел треба да бидат опфатени: јавни политики кои ја поттикнуваат трговската интеграција на земјите на регионално, ЕУ и глобално ниво (на пример, стандарди за квалитет и безбедност, склучување на трговски договори, царинска реформа итн.).

5.3.6 Образование и вештини

Јавните политики за зајакнување на пристапот до и квалитетот на образованието, обуката и доживотното учење на сите нивоа треба да бидат опфатени во овој дел. Тоа вклучува подобрување на обезбедувањето на основните вештини во предучилишното и општото образование, зголемување на нивото на запишување во образованието и промовирање соодветно обезбедување на релевантни знаења, вештини и компетенции за успешно справување при преминување на пазарот на трудот (на пр. развивање на стручно образование и обука (СОО) и промовирање на системи за учење базирани на практична работа). Најновата достапна оценка од меѓународното тестирање PISA (Програма за меѓународна оценка на студентите) и онаму каде што е применлива PIAAC (Програма за меѓународна проценка на компетенции за возрасни) исто така треба да бидат вклучени.

5.3.7 Вработување и пазар на труд

Јавните политики за промовирање на квалитетно вработување, еднакви можности и пристап до пазарот на трудот и фер работни услови ќе бидат опфатени во овој дел. Ова вклучува зголемување на побарувачката за труд, промовирање на продуктивноста и можностите за вработување преку подобрување на

функционирањето на пазарите на труд, активна поддршка за вработување, ефективни служби за вработување во јавниот сектор, социјален дијалог и трудова инспекција со ефикасно спроведување на трудовите правила на целата територија, како и справување со високата стапка на невработеност и неактивност, особено кај младите, жените и долгорочно невработените лица.

5.3.8 Социјална заштита и инклузија

Овој дел треба да ги опфати јавните политики насочени кон модернизација на системите за социјална заштита со цел обезбедување ефективна, ефикасна и соодветна заштита во сите фази на животот на една личност, поттикнување на социјалната вклученост, промовирање на еднакви можности и справување со нееднаквостите и сиромаштијата. Ова вклучува соодветна поддршка за активирање и (ре)интеграција во пазарот на труд и во општеството, како и одржливост и адекватност на пензиските системи и пристап до квалитетни услуги како што се рано детско образование и нега, домување, здравствена заштита и неопходни услуги и долготрајна нега.

6. ТРОШОЦИ И ФИНАНСИРАЊЕ НА СТРУКТУРНИ РЕФОРМИ

Во овој дел треба да се сумираат трошоците и изворите на финансирање на структурните реформи, односно дали тие се финансирани од буџетот, од надворешни заемодаватели или од надворешни донатори. Потребно е да се наведе процентуалното учество на секој од нив. Исто така, треба да се истакне кој тип мерки се најчести во програмата (инфраструктура/административни/ легислативни/директни грантови/ шеми на кредитна гаранција).

7. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ПРАШАЊА И ВКЛУЧУВАЊЕ НА ЗАИНТЕРЕСИРАНИТЕ СТРАНИ (најмногу 1 страна)

Вклучување и учество на сите заинтересирани страни е од суштинско значење за да се обезбеди сопственост и да се олесни напредокот во спроведување на заедничките заклучоци и реформите. Во овој дел треба да се објасни институционалниот процес за подготовка и одобрување на Програмата на економски реформи, како и јавните консултации.

Делот треба да содржи информации за:

■ Министерствата и институциите вклучени во процесот и начинот како координаторот ги балансираше различни интереси.

■ Процесот на вклучување на регионалните и локалните власти во подготовката на програмата и во спроведувањето на претходните заеднички заклучоци и обврски.

■ Дали и кога програмата е презентирана пред Парламентот и исходот од дискусиите.

■ Процесот на консултации на социјалните партнери (здруженија на работодавачи и синдикати) и граѓанското општество во подготовката на програмата, нивните главни коментари и степенот до кој нивните коментари се земени во предвид.

Покрај објаснувањата дадени во овој дел, потребно е земјите да ги вклучат главните коментари на граѓанското општество и сите пишани придонеси од надворешните чинители во Анекс 2.

Овој дел не треба да биде подолг од 1 страница.

Забелешка: Не е доволно да се вклучат информации од претходно спроведени надворешни консултации за други национални стратегии, агенди и програми. **ПЕР треба да биде предмет на специфични и посебни надворешни консултации, давајќи им можност и доволно време на заинтересираните страни да коментираат за нацрт верзијата на ПЕР.**

АНЕКС 1: ТАБЕЛИ КОИ ТРЕБА ДА БИДАТ СОДРЖИНИ ВО ПРОГРАМИТЕ НА ЕКОНОМСКИ РЕФОРМИ[10]

Табела 1а. Макроекономско сценарио

	ESA	Година X-2	Година X-2	Година X-1	Година X	Година X+1	Година X+2
		Ниво (милијарди евра)	Стапка на промена				
1. Реален БДП по пазарни цени	B1*g						
2. БДП по пазарни цени	B1*g						
Компоненти на реален БДП							
3. Приватна потрошувачка	P3						
4. Јавна потрошувачка	P3						
5. Инвестиции во основни средства	P51						
6. Промена во залихите (% од БДП)	P52+P53						
7. Извоз на стоки и услуги	P6						
8. Увоз на стоки и услуги	P7						
Придонес во раст на БДП							
9. Финална домашна побарувачка							
10. Промена во залихите	P52+P53						
11. Нето извоз	B11						

Табела 1б. Ценовни движења

		Година X-2	Година X-1	Година X	Година X+1	Година X+2
1. БДП дефлатор	%					
2. Дефлатор на приватната потрошувачка	%					
3. HICP	%					
4. Стапка на инфлација (CPI)	%					
5. Дефлатор на јавната потрошувачка	%					
6. Дефлатор на инвестициите	%					
7. Дефлатор на извозот (стоки и услуги)	%					
8. Дефлатор на увозот (стоки и услуги)	%					

Табела 1в. Движења на пазарот на труд

	ESA	Година X-2	Година X-2	Година X-1	Година X	Година X+1	Година X+2
		ниво	Стапка на промена				
1. Население (илјади)							
2. Население (стапка на раст, во %)							
3. Работоспособно население (илјади, лица)[11]							
4. Стапка на активност							

[10]Ве молиме заменете ги (Година X +/- n) во табелите со назначување на програмскиот период со конкретни години, каде годината X ќе биде година на крајниот рок за поднесување.
[11]Возрасна група 15-64 години

5. Вработеност [12](илјади, број на вработени)							
6. Вработеност, работни часови[13]							
7. Вработеност (раст во %)							
8. Вработени во јавен сектор (лица)							
9. Вработени во јавен сектор (раст во %)							
10. Стапка на невработеност[14]							
11. Продуктивност на трудот, лица (реален БДП по вработен)[15]							
12. Продуктивност на трудот, работни часови (реален БДП по работен час)[16]							
13. Надоместок за вработените	D1						

Табела 1г. Секторски биланс

Процент од БДП	ESA	Година X-2	Година X-1	Година X	Година X+1	Година X+2
1. Нето позајмување / задолжување vis-à-vis остаток од светот	B9				Не е задолжително	Не е задолжително
од кое:						
Биланс на добра и услуги						
Биланс на примарен доход и трансфери						
Капитална сметка						
2. Нето позајмување / задолжување на приватниот сектор	B9/EDP B9					
3. Нето позајмување / задолжување на општа влада						
4. Статистичко отстапување			Не е задолжително	Не е задолжително	Не е задолжително	Не е задолжително

Табела 1д. БДП, инвестиции и бруто додадена вредност

	ESA	Година X-2	Година X-1	Година X	Година X+1	Година X+2
БДП и инвестиции						
БДП по *тековни* цени (во милијарди денари)	B1g					
Инвестиции (% од БДП)						
Раст на бруто додадена вредност, процентуални промени по константни цени						
1. Земјоделство						
2. Индустрија (без градежништво)						
3. Градежништво						
4. Услуги						

Табела 1ѓ. Движења во надворешниот сектор

12 Број на вработени според дефиниција на концептот на национални сметки
13 Дефиниција на национални сметки
14Хармонизирана дефиниција, Еуростат
15Реален БДП по вработен
16Реален БДП по изработен час

Во милијарди евра, освен ако не е поинаку наведено	Година X-2	Година X-1	Година X	Година X+1	Година X+2
1. Салдо на тековна сметка (% од БДП)					
2. Извоз на добра					
3. Увоз на добра					
4. Трговски биланс					
5. Извоз на услуги					
6. Увоз на услуги					
7. Услуги нето					
8. Нето каматни плаќања од странство					
9. Друг нето доход од странство					
10. Тековни трансфери					
11. од кои од ЕУ:					
12. Салдо на тековна сметка					
13. СДИ					
14. Девизни резерви					
15. Надворешен долг					
16. *од кој*: јавен долг					
17. од кој : деноминиран во странска валута					
18. од кој: достасани отплати					
19. Девизен курс на денарот vis-à-vis еврото (крај на година)					
20. Девизен курс на денарот vis-à-vis еврото (годишен просек)					
21. Нето странско штедење (% од БДП)					
22. Домашно приватно штедење (% од БДП)					
23. Домашни приватни инвестиции (% од БДП)					
24. Домашно јавно штедење (% од БДП)					
25. Домашни јавни инвестиции (% од БДП)					

Табела 1е. Индикатори на одржливост

	Димензија	Година X-5	Година X-4	Година X-3	Година X-2	Година X-1
1. Салдо на тековна сметка	% од БДП					
2. Нето меѓународна инвестициона позиција	% од БДП					
3. Учество на извозот	% раст					
4. Реален ефективен девизен курс[17]	% раст					
5. Номинален трошок на работна сила по единица производ	% раст					
6.Тек на кредити на приватен сектор	% од БДП					
7. Долг на приватниот сектор	% од БДП					
8. Државен долг	% од БДП					

Табела 2а. Преглед на Општ владин буџет

	ESA	Година X-2	Година X-2	Година X-1	Година X	Година X+1	Година X+2

[17]Ве молиме објаснете ја користената методологија

		Ниво (милијарди денари)	% од БДП				
Суфицит / дефицит (B9) по под сектори							
1. Општ владин буџет	S13						
2. Буџет на централна власт	S1311						
3. Централен буџет	S1312						
4. Буџет на ЕЛС	S1313						
5. Буџетски фондови	S1314						
Општа влада (S13)							
6. Вкупни приходи	TR						
7. Вкупни расходи[18]	TE						
8. Суфицит/ дефицит	EDP,B9						
9. Каматни расходи	EDP,D41						
10. Примарно салдо[19]							
11. Еднократни и други времени мерки[20]							
Компоненти на приходи							
12. Вкупни даноци (12 = 12a+12b+12c)							
12a. Даноци на производство и увоз	D2						
12b. Тековни даноци на доход и богатство	D5						
12c. Даноци на капитал	D91						
13. Социјални придонеси	D61						
14. Данок на имот	D4						
15. Друго (15 = 16-(12+13+14))[21]							
16 = 6. Вкупни приходи	TR						
p.m.: Даночно оптоварување (D2+D5+D61+D91-D995)[22]							
Издвоени компоненти на расходи							
17. Колективна потрошувачка	P32						
18. Вкупни социјални трансфери	D62 + D63						
18a. Социјални трансфери во натура	P31 = D63						
18b. Други трансфери	D62						
19. = 9. Каматни расходи	EDP,D41						
20. Субвенции	D3						
21. Инвестиции во основни средства	P51						

[18] Прилагодено за следниот тек на текови поврзани со свопови, така што TR-TE=EDP.B9

[19]Примарното салдо е пресметано како (EDP.B9, ставка 8) плус (EDP D41+FISIM евидентирано како интермедијарна потрошувачка, ставка 9)

[20] Позитивно салдо значи дефицит-намалување на еднократни мерки

[21] P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (освен D.91)

[22] Вклучувајќи ги оние собрани од ЕУ и прилагодување за неплатени даноци и социјални придонеси (D995) доколку е потребно

22. Друго (22 = 23-(17+18+19+20+21)[23]							
23= 7. Вкупни расходи	TE[24]						
p.m. надомест на вработените во јавен сектор	D1						

Табела 2б. Преглед на Општ владин буџет

	ESA	Година X-2	Година X-2	Година X-1	Година X	Година X+1	Година X+2
		Ниво	милијарди денари				
Суфицит / дефицит (B9) по под сектори							
1. Општ владин буџет	S13						
2. Буџет на централна власт	S1311						
3. Централен буџет	S1312						
4. Буџет на ЕЛС	S1313						
5. Буџетски фондови	S1314						
Општа влада (S13)							
6. Вкупни приходи	TR						
7. Вкупни расходи[25]	TE						
8. Суфицит / дефицит	EDP,B9						
9. Каматни расходи	EDP,D41						
10. Примарно салдо[26]							
11. Еднократни и други времени мерки[27]							
Компоненти на приходи							
12. Вкупни даноци (12 = 12a+12b+12c)							
12a. Даноци на производство и увоз	D2						
12b. Тековни даноци на доход и богатство	D5						
12c. Даноци на капитал	D91						
13. Социјални придонеси	D61						
14. Данок на имот	D4						
15. Друго (15 = 16-(12+13+14))[28]							
16 = 6. Вкупни приходи	TR						
p.m.: Даночно оптоварување (D2+D5+D61+D91-D995)[29]							
Издвоени компоненти на расходи							
17. Колективна потрошувачка	P32						
18. Вкупни социјални трансфери	D62 + D63						
18a. Социјални трансфери во натура	P31 = D63						
18b. Други трансфери	D62						

[23] D.29+D4 (освен D.41)+ D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8

[24] Прилагодено за следниот тек на текови поврзани со свопови, така што TR-TE=EDP.B9

[25] Прилагодено за следниот тек на текови поврзани со свопови, така што TR-TE=EDP.B9

[26] Примарното салдо е пресметано како (EDP.B9, ставка 8) плус (EDP D41+FISIM евидентирано како интермедијарна потрошувачка, ставка 9)

[27] Позитивно салдо значи дефицит-намалување на еднократни мерки

[28] P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (освен D.91)

[29] Вклучувајќи ги оние собрани од ЕУ и прилагодување за неплатени даноци и социјални придонеси (D995) доколку е потребно

19. = 9. Каматни расходи	EDP,D41						
20. Субвенции	D3						
21. Инвестиции во основни средства	P51						
22. Друго (22 = 23-(17+18+19+20+21))[30]							
23.=7. Вкупни расходи	TE[31]						
p.m. надомест на вработените во јавен сектор	D1						

Табела 3. Функционална поделба на расходите (вклучително и отплати) на Општа влада

Процент од БДП	COFOG	Година X-2	Година X-1	Година X	Година X+1	Година X+2
1. Општи јавни услуги	1					
2. Одбрана	2					
3. Јавен ред и мир	3					
4. Економски политики	4					
5. Заштита на животната средина	5					
6. Комунални услуги и услуги за домување	6					
7. Здравство	7					
8. Рекреативни, културни и религиозни активности	8					
9. Образование	9					
10. Социјална заштита	10					
11. Вкупни расходи (ставка 7 = 23 во табела 2)	TE					

Табела 4. Движења на долгот на општа влада

Процент од БДП	ESA	Година X-2	Година X-1	Година X	Година X+1	Година X+2
1. Бруто долг [32]						
2. Промена на стапката на бруто долгот						
Придонес кон промена на нивото на бруто долг						
3. Примарно салдо[33]						
4. Каматни расходи[34]						
5. Состојба – тек прилагодување						
од кои:						
- *Разлики помеѓу кеш и пресметковна основа*[35]						
- *Нето акумулација на финансиски средства*[36]						

[30] D.29+D4 (освен D.41)+ D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8

[31] Прилагодено за следниот тек на текови поврзани со свопови, така што TR-TE=EDP.B9

[32]Како што е дефинирано во регулативата 3605/93 (не е ЕСА концепт).
[33]Ставка 10 во Табела 2а.
[34]Ставка 9 во Табела 2а.
[35]Разликите во однос на расходите за камати, другите расходи и приходите може да се направат кога е соодветно.
[36]Ликвидни средства, средства на трети земји, претпријатија контролирани од владата и разликата помеѓу котирани и некотирани средства може да се направи кога е соодветно.

од кои:						
- Приватизација						
- Ефекти на вреднување и друго[37]						
p.m. имплицитна каматна стапка на долгот[38]						
Други релевантни променливи						
6. Ликвидни финансиски средства[39]						
7. Нето финансиски долг (7 = 1 - 6)						

Табела 5. Циклични движења

Процент од БДП	ESA	Година X-2	Година X-1	Година X	Година X+1	Година X+2
1. Реален раст на БДП (%)	B1g					
2. Суфицит / дефицит на Општ владин буџет	EDP.B.9					
3.Каматни расходи	EDP.D.41					
4. Еднократни и други времени мерки[40]						
5. Потенцијален раст на БДП (%)[41]						
Придонеси:						
- труд						
- капитал						
- вкупна факторска продуктивност						
6. Производствен јаз						
7. Циклична буџетска компонента						
8. Циклично прилагодено салдо (2-7)						
9. Циклично прилагодено примарно салдо (8-3)						
10. Структурно салдо (8-4)						

Табела 6. Разлики со претходната програма

	Година X-2	Година X-1	Година X	Година X+1	Година X+2
1. Раст на БДП (процентни поени)					
Претходна Програма					
Нова Програма					
Разлика					
2. Суфицит / дефицит на општа влада (% од БДП)					
Претходна Програма					
Нова Програма					
Разлика					
3. Бруто долг на општа влада (% од БДП)					
Претходна Програма					
Нова Програма					

[37] Промените како резултат на движења на девизен курс и работењето на секундарниот пазар може да се разликуваат кога е соодветно.

[38] Пресметана како каматни расходи поделени според нивото на долг од претходната година

[39] AF1, AF2, AF3 (консолидирана пазарна вредност, AF5 (ако котираат на берза; вклучувајќи акции на заеднички фонд).

[40] Позитивно салдо значи дефицит-намалување на еднократни мерки

[41] Додека не се постигне договор за методот на производна функција, земјите можат да користат свои броеви

Разлика					

Табела 7. Долгорочна одржливост на јавните финансии

% од БДП	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Вкупни расходи							
Од кои:							
- Расходи поврзани со стареење на населението							
- Расходи по основ на пензии							
- Пензии за социјално осигурување							
- Старосна и предвремена пензија							
- Други пензии (инвалидитет, др.)							
- Професионални пензии (ако е во општа влада)							
- Здравство							
- Долгорочна нега (*оваа ставка претходно беше вклучена во здравство*)							
Образование							
Други расходи поврзани со стареењето на населението							
Каматни расходи							
Вкупни приходи							
Од кои: приход од имот							
Од кои: приходи поврзани со трговија							
Од кои: приходи од авторски права, концесии и др.							
Од кои: од придонеси за пензии (социјални придонеси)							
Износ на ср-ва за пензии и резерви							
Од кои: консолидиран износ на ср-ва на ПИОМ (други ср-ва освен обврски на државата)							
Претпоставки							
Раст на продуктивноста на трудот							
Реален раст на БДП							
Стапка на активност, мажи (20-64)							
Стапка на активност, жени (20-64)							
Стапка на активност, вкупно (20-64)							
Стапка на невработеност							
Однос меѓу население над 65 год. и вкупно население							

Табела 7а. Потенцијални обврски

% од БДП	Година X-1	Година X
Јавни гаранции		
Од кои: поврзани со финансискиот сектор		Не е задолжително
Други потенцијални обвски		

Табела 8. Основни претпоставки за надворешното економско окружување во рамки на програмската рамка

Оваа табела доколку е можно треба да биде вклучена во самата Програма; во спротивно, овие претпоставки треба да се поднесат до Комисијата заедно со Програмата.

	Димензија	Година X-2	Година X-1	Година X	Година X+1	Година X+2
Краткорочна каматна стапка[42]	Год. просек					
Долгорочна каматна стапка	Год. просек					
USD/EUR девизен курс	Год. просек					
Номинален ефективен девизен курс	Год. просек					
Девизен курс во однос на евро	Год. просек					
Глобален раст на БДП, со исклучок на ЕУ	Год. просек					
Стапка на раст на БДП на ЕУ	Год. просек					
Стапка на раст на релевантни странски пазари	Год. просек					
Светски увоз, со исклучок на ЕУ	Год. просек					
Цени на нафта (Брент, USD /барел)	Год. просек					

Табела 9. Индикатори на пазарот на труд и социјални индикатори[43]

	Извор	Година X-2	Година X-1	Година X	Година X+1	Година X+2
1. Стапка на активност (%) вкупно (20-64)						
- мажи						
- жени						
2. Стапка на вработеност (%) вкупно (20-64)						
- мажи						
- жени						
3. Стапка на невработеност (%) вкупно						
- мажи						
- жени						
4. Стапка на долгорочна невработеност (%) вкупно						
- мажи						
- жени						
5. Стапка на невработеност кај млади (15-24) (%) вкупно						
- мажи						
- жени						
6. Млади лица (15-24) кои не се вработени и не се вклучени во образование или обука (NEET), во %						
7. Лица кои рано го напуштаат образованието, во % (дефиниција на Евростат)						

[42] Ако е потребно, само техничка претпоставка.

[43] Со оглед на различната достапност на податоците и разновидноста на дефиниции што се користат за индикаторите, земјите треба да користат податоци на Еуростат кога се достапни. Во случај на податоци од национални или меѓународни извори, треба да се додаде фусноту за секој индикатор за тоа како се дефинира. Во случај да нема податоци за индикатор, проверете дали се достапни податоци за сличен индикатор и објаснете го тоа. Се препорачува година X = 2017. Во случај да нема достапни податоци за 2017 година, податоците што се достапни за претходните години (2016, 2015) се внесуваат во соодветните колони. За сите индикатори во табелата се вметнуваат вредностите, а не годишната промена на вредностите како во некои други табели.

8. PISA ранг						
9. PIAAC ранг						
10. Стапка на активност во рано детско учење и згрижување и воспитување						
11. GINI коефициент						
12. Нерамномерна распределба на приходи S80/S20, %	е					
13. Трошоци за социјална заштита како % од БДП	е					
14. Трошоци за здравствена заштита како % од БДП	е					
15. Стапка на сиромаштија пред социјалните трансфери и пензии, во %	е					
16. Стапка на сиромаштија (наведете кои податоци се достапни за земјата)						
17. Јаз на сиромаштија (наведете кои податоци се достапни за земјата)						
Други показатели користени во Социјалниот скорборд на ЕУ						
18. Реално прилагоден GDHI - по глава на жител во PPS (Индекс 2008 = 100)						
19. Влијание на социјалните трансфери (освен пензиите) врз намалувањето на сиромаштијата						
20. Само-пријавена неисполнета потреба за медицинска нега						
21. Ниво на дигитални вештини кај населението (% од населението со основни или над основни севкупни дигитални вештини)						

Табела 10а: Трошоци за структурните реформски мерки: (НАЗИВ НА МЕРКАТА) (во евра) (Пополнете за секоја реформа)

Година	Плати	Стоки и услуги	Субвенции и трансфери	Капитални расходи	Вкупно
Година X					
Година X+1					
Година X+2					

Методолошко објаснување на табелата:

- Во табелата треба да се пресметаат само „дополнителните трошоци". Ова значи дека треба да се пресметаат само тие трошоци кои не би настанале/постоеле доколку мерката не се спроведе. На пример, доколку постојните вработени работат на спроведување на мерката, нивните плати не треба да се пресметуваат.
- Табелата ги адресира само директните трошоци на прво ниво од реформската мерка. Ако реформската мерка може да се спроведе без дополнителни трошоци, сите полиња во табелата треба да се пополнат со „0" (нула). Доколку мерката генерира импликации од прво ниво на приходната страна на јавните финансии (на пример, зголемување на буџетските приходи или зголемување на придонесите на пензиските фондови), ова треба да се објасни и квантифицира во фуснота на табелата.
- Трошоците треба се претстават за тригодишен период, така што годината X ќе биде првата година од ПЕР, односно 2020 година.
- Ако мерката е составена од неколку активности, треба да се подготви посебна табела за секоја од нив, како влезен елемент за оваа табела која ги покажува вкупните трошоци за структурната реформска мерка како целина - овие посебни табели не мора да бидат вклучени во ПЕР.
- Категорија „*Плати*" и нејзино прикажување: Категоријата се состои од трошоци за плати кои треба да се исплатат за ангажирање на дополнителни вработени кои се потребни за спроведување на структурната реформска мерка. Во трошоците за дополнителниот персонал мора да се земат предвид не само бројот на нови членови на персоналот, туку и нивните квалификации, како и зголемувањето на платите за постојните членови на персоналот. Треба да се применат стандардизирани плати за различни категории нови членови на персоналот. Таквата табела на стандардизирани трошоци не мора да биде вклучена во ПЕР. Доколку стандардизираните трошоци не се достапни или не се соодветни, може да се примени експертско мислење.
- Категорија „*Стоки и услуги*" и нејзино прикажување: Категоријата се состои од следниве категории на трошоци: (i) обука, (ii) експертиза, (iii) канцелариска опрема, (iv) комунални услуги (изнајмување, електрична енергија, патување). Секогаш кога

е можно треба да се применуваат стандардизирани трошоци за секоја категорија. Таквата табела на стандардизирани трошоци не мора да биде вклучена во ПЕР. Доколку стандардизираните трошоци не се достапни или не се соодветни, може да се примени експертско мислење.

- Категорија „*Субвенции и трансфери*“ и нејзино прикажување: Категоријата вклучува различни видови субвенции и трансфери кои корисникот може да ги добие за да ја спроведе структурната реформска мерка. Експертско мислење може да се користи за пресметување на оваа категорија трошоци.
- Категорија „*Капитални трошоци*“: Категоријата вклучува капитални расходи поврзани со спроведување на структурната реформска мерка. Експертско мислење може да се искористи за пресметување на проектираните расходи од оваа категорија на трошоци.
- Категорија „*Вкупно*“: Ова е збир на сите категории во трите колони.

Табела 10б: Финансирање на структурната реформска мерка: (НАЗИВ НА МЕРКАТА) (во евра) (Пополнете за секоја реформа)

Година	**Централен буџет**	**Локални буџети**	**Други национални извори на јавни финансии**	**ИПА фондови**	**Други грантови**	**Проектни заеми**	**Да се утврди/ определи**	**Вкупно**
Година X								
Година X+1								
Година X+2								

Методолошко објаснување на табелата:

- Табелата треба да даде преглед на изворите на финансирање на вкупните трошоци на структурната реформска мерка пресметани во Табела 10а.
- Категорија „*Централен буџет*“: Во категоријата се вклучени средства кои се обезбедуваат од централниот буџет, од јавните приходи или од задолжување во вид на финансиски заеми. За годината X, средствата всушност се достапни според буџетот усвоен за оваа година.
- Категорија „*Локални буџети*“: Во категоријата се вклучени средства кои треба се обезбедуваат од буџетите на локално ниво, на регионално ниво и/ или општинско ниво.

- Категорија „*Други национални извори на јавни финансии*“: Во категоријата се вклучени средства кои треба да се обезбедат од други национални извори на јавни финансии (покрај приходите на централниот буџет и локалните буџети), како што се придонесите од здравствените и пензиските фондови.
- Категорија „*ИПА фондови*“: Во категоријата се вклучени средства кои треба да се повлечат од ИПА фондовите.
- Категорија „*Други грантови*“: Во категоријата се вклучени средства исплатени во вид на грантови од сите мултилатерални и билатерални донатори; категоријата ги исклучува средствата од ИПА.
- Категорија „*Проектни заеми*“: Во категоријата спаѓаат средства исплатени од странски мултилатерални и билатерални заемодаватели во форма на проектни заеми. Финансиските заеми не треба да се вклучат тука, туку под категоријата „Централен буџет“.
- Категорија „*Да се утврди*“: Категоријата го квантифицира делот од средствата што се потребни за спроведување на структурната реформска мерка, но за која изворите на финансирање допрва треба да се утврдат. Категоријата треба да се пресмета како остаток помеѓу категоријата „Вкупно“ и збирот на сите веќе познати извори на финансирање за соодветната структурната реформска мерка.
- Категорија „*Вкупно*“: Категоријата е збир на сите категории и мора да биде еднаква на категоријата "Вкупно" во Табела 10а за секоја година.

Табела 11: Известување за спроведувањето на структурните реформски мерки од ПЕР 2019-2021 (Пополнете за секоја реформа)

	Број и назив на мерката	Статус на имплементација (1-5)[44]
Планирани активности за 2019 година	1.	
	2.	
	3.	
Опис на имплементација и образложение доколку	1.	
	2.	

[44] 0 = нема имплементација; 1 = се подготвува имплементацијата; 2 = преземени се првични чекори; 3 = имплементацијата е во тек со некои првични резултати; 4 = напредна имплементација; 5 = целосна имплементација

е делумна или нема имплементација	3.

Коментар: секоја земја може на доброволна основа да обезбеди дополнителни табели каде се известува за спроведувањето на реформските мерки во земјата[45], иако тие не треба да бидат дел од ПЕР. Табелите може да бидат базирани на оние вклучени во алатката за мониторинг на ОЕЦД.

[45]Комисијата нема да прифати табели за известување за спроведувањето на мерките на ниво на ентитет.

АНЕКС 2: Придонес од надворешните консултации за ПЕР 2020-2022 година

Овој Анекс треба да содржи информации за процесот на консултации со надворешни чинители, вклучувајќи го и националниот парламент, локалната и регионалната власт, социјалните партнери и граѓанското општество. Сите прилози треба да бидат вклучени во овој анекс на ПЕР.